

Зотик П. Ю.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.

Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник – Гелетка М. Л., канд. філол. наук,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

**ГЕНДЕРНА ЛІНГВІСТИКА. ОСОБЛИВОСТІ
МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ ГЕНДЕРУ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

Мова, як носій культурних, соціальних та індивідуальних цінностей, відображає складні аспекти суспільства, зокрема його уявлення про гендерні

ролі. Порівняння англійської та української мов може розкрити цікаві особливості мовного вираження гендеру.

Гендер (англ. gender – стать, від лат. genus – рід) – соціальні ознаки, які приписують жінкам і чоловікам; пов'язані з фемінністю та маскулінністю соціальні ролі, яких у певному суспільстві очікують від жінок і чоловіків.

Гендер – не біологічна, а соціокультурна категорія: індивід не отримує гендер автоматично від народження, а набуває у процесі включення в суспільне життя. Відтак, гендер визначають як культурно-символічне та соціально-обумовлене розуміння статі. Якщо стать осмислюється в категоріях «чоловік» і «жінка», то гендер — у термінах «маскуліність» (чоловіче начало) і «фемінність» (жіноче начало).

Гендерна лінгвістика. Сучасний стан досліджень гендерної лінгвістики є досить розвиненим і охоплює багато різноманітних підходів і напрямів досліджень. З одного боку, це пов'язано з актуальністю проблеми гендерної нерівності в суспільстві, з другого – із розвитком самої лінгвістики як науки. Гендерна лінгвістика, лінгвістична гендерологія (англ. Gender linguistics), – науковий напрям у складі міждисциплінарних гендерних досліджень, що за допомогою лінгвістичного понятійного апарату вивчає гендер (соціокультурний конструкт, відносно автономний від біологічної статі) у його лінгвістичному прояві.

У сучасній гендерній лінгвістиці використовують різні підходи й методи досліджень, серед яких можна виділити такі:

1. Лінгвістичний аналіз текстів для виявлення стереотипів і норм, пов'язаних із гендером, їхнього впливу на формування уявлень про роль чоловіків і жінок у суспільстві.

2. Соціолінгвістичні дослідження, що досліджують мовленнєву поведінку чоловіків і жінок, їхні уявлення про мову та різноманітні аспекти комунікативної поведінки.

3. Дослідження різних жанрів мовлення, таких як реклама, політична мова, мовлення ЗМІ тощо, для виявлення в них стереотипів, пов'язаних з гендером, та їх впливу на формування уявлень у суспільстві.

Аналіз мовних граматичних та лексичних конструкцій, що відображають гендер в англійській та українській мовах.

1. Граматичні особливості. По-перше, різниця в структурі граматики обох мов впливає на вираження гендерної ідентичності. Англійська мова, порівняно з українською, має менш розвинену систему статевих відмінювань слів, у той час як українська має чітко виражені форми для чоловічого та жіночого роду в іменниках і прикметниках. Це відображено в словах, які мають різні форми для

жінок та чоловіків, таких як *студент* (чоловік) і *студентка* (жінка). Англійська мова використовує більше узагальнених форм, що не завжди прив'язані до конкретної статі. Крім того, у спілкуванні англійською мовою деякі форми можуть бути унісексуальними, тобто застосовними до будь-якої статі, що робить мову більш гнучкою для вираження гендерної рівності. Наприклад, слово *teacher* уживається для позначення як чоловіків, так і жінок.

2. Лексичні особливості. Англійська та українська мови мають суттєві відмінності та подібності щодо відображення гендеру.

Однією з головних різниць є те, що англійська мова має третю особу однини, яка не відрізняється за гендером (*he/she*), тоді як українська має різні форми залежно від гендеру (*він/вона*). У англійській мові також є вживання неособових займенників (*it*), які вживають для нейтральної особи або предметів, що в українській мові не має аналогів.

Схожості полягають у тому, що обидві мови мають можливість уживання статево-нейтральних слів і виразів для вираження гендерної рівності, як-от *they* в англійській мові та *вони* в українській. Обидві мови також мають можливість уживати загальні іменники, які не мають відтінків за гендером (наприклад, *colleague* в англійській і *колега* в українській).

3. Соціокультурні особливості. У різних культурах гендерні ролі можуть відрізнятися, що відображається у виразництві мови.

Певні фрази чи вирази можуть мати різне значення для чоловіків і жінок в різних культурах. В англійській мові цими фразами можуть бути *he's a real man* або *she's just a girl*, які в українському перекладі можуть мати протилежний задум, аніж в оригіналі. Та в обох мовах ці звороти підкреслюють гендерні стереотипи.

У той самий час в українській мові є значна проблема з уживанням чоловічих форм іменників як загальних, що може викликати уявлення про те, що певні професії або ролі підходять виключно для чоловіків. От приклад кількох таких слів: *лікар, учитель, суддя*.

В англійській також є яскравий приклад слів, які відносять тільки до жінок або чоловіків і використовують для опису їхніх ролей у суспільстві. Наприклад, *nurse* традиційно сприймається як жіноча професія, тоді як *engineer* частіше асоціюється з чоловіками.

Отже, сучасний світ ставить усе більший акцент на рівність гендерів, і мова, як важливий засіб комунікації, відіграє велику роль у формуванні уявлень про роль чоловіків і жінок у суспільстві. Тема мовного вираження гендеру стала актуальною як у наукових дослідженнях, так і у громадських дискусіях, особливо в контексті порівняння мовних особливостей у різних культурах і мовах. Ця тема надає можливість глибше зрозуміти мовні особливості гендеру в

англійській та українській мовах, розібратися у відмінностях і схожостях, а також побудувати більш толерантне й рівноправне суспільство.